

ERHVERVSJURA

Friheden er under pres

OVERVÅGNING: Det er en farlig glidebane at opgive krav om retskendelse, før indgreb i borgernes og virksomheders personlige frihed kan finde sted. Det er desværre en glidebane, der bliver stejlere.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

I de seneste par uger har en meget stor del af regeringens mest fremtrædende ministre på en lidet klædelig måde undgået at svare på et helt relevant spørgsmål fra journalister, eksperter og organisationer: Hvis Forsvarets Efterretningstjeneste skal have lov til at foretage målrettet efterforskning af danske statsborgere i udlandet, f.eks. i form af rum- eller telefonaflytninger, hvorfor skal det så ikke ske på baggrund af en kendelse fra en dommer?

I politikernes mange undvigemanøvrer for at svare er de også kommet til at sige forkerte ting – som f.eks. at reglerne, som de er i dag, tvinger FE til at afbryde en igangværende aflytning af to formodede udenlandske terrorister, hvis der pludselig dukker en dansk statsborger op på linjen. Sådan er det – naturligvis – ikke.

Men hvad er egentlig for-delen ved, at en dommer skal afsige en kendelse om, at f.eks. politiet må foretage en aflytning, eller at en offentlig myndighed må lave en ransagning?

Umiddelbart kunne man mene, at det da ikke gør nogen forskel. Hvis politikerne har beskrevet i en lov, hvilke betingelser der skal være opfyldt, f.eks. at der skal være en begrundet mistanke om, at en person har begået visse nærmere opregnede forbrydelser, for at de må foretage en aflytning, ja, så kan politiet vel også selv lave den vurdering.

Eller hvis Erhvervsstyrelsen i forbindelse med en undersøgelse, som de har sat i gang, fordi de vurderer, at der er en risiko for, at en revisor vil overtræde revisorloven, da ønsker at foretage en ransagning i revisionsvirksomheden, fordi de vurderer, at det er nødvendigt i forbindelse med undersøgelsen. Så er styrelsen vel bedre egnet end en "tilfældig" dommer, der måske ikke har særligt meget forstand på revisorer og revisorlovgivning.

Svaret er, at naturligvis både kan og skal politi og myndigheder sikre sig, at grundlaget er i orden, før de skridt til sådanne indgreb i privatlivets fred. Problemet ved helt at overlade vurderingen til dem selv er imidlertid, at de er så engagerede i deres job, så grebet af opgaven og så dedikerede, at de meget hurtigt – og nogle

gange måske for hurtigt – vurderer, at betingelserne for indgrebet er til stede.

De synes, at det kunne være så godt og så givende for efterforskningen eller undersøgelsen, ja, måske finder de ligefrem det, der kan bringe dem ud af dødvandet i sagen, at tærsklen for, hvornår de må gå i gang, ikke er helt så høj, som hvis en uvildig tredje-mand skulle foretage en nøgtern vurdering.

Erfarne forsvarsadvokater vil her indvende, at når politiet beder om en kendelse i forbindelse med en efterforskning, så siger al erfaring, at så får politiet også den ønskede kendelse.

Sådan er det naturligvis ikke altid, og hvis man kun hæfter sig ved resultatet, når politiet beder om en kendelse, så overser man hele det forudgående forløb. Det, der måske er den største værdi ved kravet om en kendelse, er, at det tvinger myndigheden til at overveje ikke blot om betingelserne er opfyldt, men også om myndigheden er i stand til at forklare andre, hvorfor og hvordan betingelserne er opfyldt.

Da revisorloven for nogle år siden blev ændret, så Erhvervsstyrelsen fik lov til at ransage i revisionsfirmaer, var Justitsministeriets begrundelse for, at der ikke skulle kræves retskendelse, at betingelserne for, hvornår en sådan ransagning kunne finde sted, var så vage, at der alligevel ikke var noget, som dommeren kunne tage stilling til.

Det er naturligvis noget snak. Medmindre loven er udformet sådan, at myndighederne kan foretage indgrebet, når de har lyst, fordi de har lyst, så vil der altid være noget for en dommer at vurdere. I revisorlovseksemplet kunne dommeren f.eks. bede om en forklaring på, hvad det er, der bevirker, at styrelsen mener, at der er en risiko for, at en revisor vil overtræde (eller har overtrådt) revisorloven, og hvorfor ransagningen er nødvendig.

Hvis politiet vil lave en aflytning, skal de forklare dommeren, hvad det er, der gør, at der skulle foreligge en begrundet mistanke om, at en person har overtrådt den givne strafbestemmelse, og hvordan en aflytning kan føre efterforskningen videre.

Det er derfor helt uforståeligt, ja nærmest beskæmmende, at politikere i et demokratisk samfund ikke vil forklare, hvorfor man ikke ønsker en retlig vurdering af, om betingelserne for noget så indgribende som

f.eks. aflytning af danske statsborgere i udlandet konkret er opfyldt. Så er vi som borgere jo nødt til at gætte, og al snak om at sikre danske interesser og forsvare det danske samfund bedst muligt er der jo ingen, der er uenige i – men det giver bare ikke skygge af forklaring på netop spørgsmålet om det manglende krav om en kendelse.

For det første kan det være, fordi FE er bange for at røbe klassificerede oplysninger, der muligvis stammer fra udenlandske efterretningstjenester, som ikke er begejstrede for noget så demokratisk som et retsvæsen og en dommer.

For det andet kan det være, at det grundlag, som FE kan igangsætte en efterforskning på baggrund af, er

så vagt, at det reelt er indholdsløst.

Hvor det første (måske) kan give en vis mening, er det svært at forestille sig det andet. Der må vel skulle være en eller anden form for indikation af, at den pågældende, som man vil efterforske, er involveret i f.eks. terrorisme.

Det giver mening, at en efterretningstjeneste ikke behøver at være så sikker i sin sag, at de sædvanlige krav til politiet om "begrundet mistanke" skal være opfyldt. Men selv hvis kravet er, at der skal være en formodning om, at den pågældende er involveret i landskadelig virksomhed, må en sådan formodning vel være baseret på en eller anden form for faktum. Faktum, der meningsfuldt kan vurde-

Det er imidlertid ubegribeligt, når de ansvarlige politikere end ikke vil forklare bevæggrundene til, at de gør, som de gør.

Lars Bo Langsted,
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

res af en dommer.

Det er generelt en farlig glidebane at opgive krav om retskendelse, før indgreb i borgernes og virksomheder-

nes personlige frihed kan finde sted, og det er desværre en glidebane, der stedse bliver bredere og stejlere. Det er efterhånden nærmere reglen end undtagelsen, at myndigheder får lov at foretage indgreb af forskellig art uden retskendelse, og det er svært at forstå, at politikere nærmest *en bloc* accepterer dette.

Det er imidlertid ubegribeligt, når de ansvarlige politikere end ikke vil forklare bevæggrundene til, at de gør, som de gør.

Det er muligt, at der i spørgsmålet om FE-loven og det manglende krav om retskendelse er andre forklaringer end de to, som jeg har ridset op ovenfor. Det er sådan set ikke noget problem. Problemet er, at borgerne åbenbart ikke må kende dem.

Modelfoto: Corbis

